

нятість населення”, де приділено увагу молодіжній зайнятості. Зокрема, у новій редакції закону передбачається державна підтримка молоді, яка здобула професійно-технічну або вищу освіту, а саме забезпечення першим робочим місцем за набутою професією (спеціальністю) на два роки шляхом виплати упродовж року роботодавцю компенсації єдиного соціального внеску за кожну працевлаштовану особу.

Випускники професійно-технічних та вищих навчальних закладів матимуть право проходити стажування у роботодавців строком не менш як шість місяців на умовах строкового трудового договору. За час проходження стажування роботодавцю компенсуватимуться фактичні витрати в розмірі єдиного внеску соціального страхування. Проходити стажування особа буде за індивідуальною програмою під керівництвом наставника. На період стажування на особу поширюються всі права і соціальні пільги, встановлені для працівників, які займають відповідні

посади. Запис про проходження стажування роботодавець вносить до трудової книжки особи.

Підсумовуючи, хочу наголосити, що молодим людям, які готуються до початку трудового життя, нехай навіть через декілька років, необхідно зрозуміти, що ринок праці став жорсткішим. Кількість робочих місць зменшилася, а вимоги роботодавців до кількості і якості професійних компетенцій постійно зростають. Крім того, відбувається розвиток багатьох галузей, оновлюється устаткування, дуже швидко змінюються технології, а навчання в навчальних закладах відбувається на застарілій базі. Тому, аби бути конкурентним на ринку праці, аби вписатися в нього і мати успішну трудову біографію, сьогодні необхідно, по-перше, обрати професію, яка затребувана цим ринком, а по-друге, стати справжнім професіоналом своєї справи, що передбачає готовність молоді людини до постійного розвитку та самовдосконалення.

Стаття надійшла 04.07.2012 р.

П.Р. Химейчук,

директор Тернопільського обласного центру зайнятості, м. Тернопіль

Роль місцевої влади у детінізації зайнятості населення

В умовах структурної перебудови економіки та формування цивілізованого ринку праці особливого значення набуває виведення з “тіні” частини працівників та роботодавців, які використовують нелегальну робочу силу, уникають сплати до бюджету податків та єдиного соціального внеску. “Тіньова” зайнятість згубно впливає на реалізацію державних програм та спрямована проти людини, позбавляє її соціального, пенсійного та медичного забезпечення. Легалізація зайнятості та заробітної плати є одним із пріоритетів державної політики.

Стабільна діяльність підприємств, приватних компаній, фірм і господарств, роботодавців, котрі легально використовують робочу силу, ведуть соціально відповідальний бізнес, виходить на перше місце серед пріоритетів та мотивацій до праці. Проте зростання добробуту населення області суттєво гальмують “тіньовий” сектор економіки і прихована зайнятість. “Тінь” стала болючою соціально-економічною проблемою.

Чимало наших роботодавців з корисливих міркувань через різні схеми намагаються уникати легального використання робочої сили, виводять поза офіційну статистику результати своєї виробничої діяльності, приховують від оподаткування розміри власних реальних доходів та фактичної заробітної плати найманих працівників.

Роботодавці прагнуть більшого прибутку, зниження податкової ставки та уникнення пресингу з боку контролюючих органів, залучення щонайдешевшої робочої сили та економії затрат на оплату праці. Однак методи досягнення цієї мети не завжди праведні. Дехто вдається до ошуканства, особливо стосовно випускників навчальних закладів. Наприклад, приватний підприємець обіцяє прийняти на постійну роботу юнака чи дівчину та про-

понує спершу пройти неофіційний “випробувальний” термін. Молода людина старається, працює кілька місяців з надією на отримання постійної роботи, але роботодавець їй нічого не платить, а потім говорить: “Ви нам не підходите!”. І набирає інших “простаків” на таке ж “випробування”, що фактично є протиправним використанням праці.

Та найпоширеніша форма нелегальної зайнятості – утримання робочої сили без укладення передбачених чинним законодавством договорів між підприємцями – фізичними особами та найманими працівниками, що робить працівника своєрідним рабом працедавця, бо переважно такий робітник трудиться по 10–12 годин на день, часто позбавлений повноцінних вихідних і виплат за лікарняними листками, та й розмір його майбутньої пенсії невідомий. Але проблема тут не лише в нечистих на руку роботодавцях, а й в тому, що частина найманих працівників вважає для себе прийнятною працю в “тіні”. Одних приваблює те, що заробіток не оподатковується і таким чином наче є вищим, іншим подобається спрощений порядок прийому на роботу: ані конкурсного відбору, ані податкових декларацій, навіть трудової книжки зазвичай не вимагають. Лише потім багатьом розвіднюється, що були такими необачними й погодилися працювати на “пташиних правах”. Водночас у багатьох випадках у шукача роботи іноді немає альтернативи: за відсутності роботи змушений погоджуватись на “тіньову” зайнятість.

Скільки в нас тих, хто працює в “тіні”? Точну відповідь на це питання дати важко. Адже її усілякими правдами і неправдами намагаються приховати від стороннього ока, а прибутки – від оподаткування. Тому “тіньову” зайнятість

За станом на	Розмір мінімальної заробітної плати	Утримання прибуткового податку 15%	Єдиний соціальний внесок (5 група ризику*)		Всього втрат
			Нарахування на зарплату (36,8%) **	Утримання із зарплати (3,6%)	
01.06.2012	1094 грн.	158,19 грн.	402,59 грн.	39,38 грн.	600,16 грн.

* Існує 67 груп ризику (нарахування на заробітну плату від 36,7 до 49,7%).

** 36,8% – єдиний внесок для групи підприємців, які працюють на ринку.

нерідко називають “неофіційною”, “підпільною”, “неформальною” і навіть “кримінальною”. І все ж за різними оцінками на Тернопільщині в “тіньовому” секторі економіки працює до 100 тис. осіб. Цю цифру вперше було названо в обласній пресі ще у 2007 р. (газета “Свобода”, 2007 р., 24 січня). Пізніше в Стратегії розвитку Тернопільської області на період до 2015 року, затвердженій рішенням обласної ради від 27 травня 2008 р. № 280, наголошувалось, що “в області “тіньова” зайнятість перевищує 100 тис. чоловік”. Вже у 2010 р. газета “Голос України” писала, що на Тернопіллі в “тіні” працює від 60 до 100 тис. осіб (“Голос України”, 2010 р., 25 вересня).

Втрати для області від “тіні” досить значні. Якщо брати до уваги встановлений законодавством мінімальний розмір зарплати на 1 квітня 2012 р. – 1 094 грн., то через нелегальне використання праці лише одного працівника в місяць для державної казни та соціальних фондів у вигляді єдиного соціального внеску втрачається 600 грн. 16 коп.

Коли врахувати, що майже 100 тис. наших краян працюють в “тіні” і отримують допустимо мінімальну зарплату, то втрати від несплати податків та платежів у нашій невеликій аграрній області становлять: за місяць – 60 млн. грн., а за рік – 720 млн. грн. Якби тернопільські “тіньовики” легалізувалися, тоді надходження до бюджету і соціальних фондів зросли б щонайменше на 700 млн. грн. Зауважимо, при врахуванні втрат від уникнення оподаткування реальних і неоподаткованих зарплат у “конвертах” суми бюджетних недоотримань є ще більшими. Звідси – найменші офіційні розміри зарплат на Тернопільщині, брак коштів для реалізації соціальних програм, на ремонт доріг місцевого та загальнодержавного значення, на упорядкування пам’яток історії і культури тощо. Нелегальна зайнятість, уникнення оподаткування обертається зубожінням найперше працівників бюджетної сфери, вкрай обмежує можливості держави щодо зростання розмірів заробітної плати та допомоги інвалідам, дітям-сиротам, іншим соціально незахищеним категоріям громадян.

Отже, ще раз наголосимо: “тіньова” зайнятість спрямована проти держави і проти людини. Лише виведення з “тіні” праці і заробітної плати, сплата усіма роботодавцями і працівниками податків і єдиного соціального внеску суттєво вплинуть на поліпшення статків самих працюючих, а також на поповнення державної казни.

З метою сприяння легалізації зайнятості, налагодження нормальних відносин між роботодавцями і найманими працівниками органи влади та місцевого самоврядування, організація роботодавців Тернопільщини та центри зайнятості області спільно здійснюють комплекс відповідних заходів.

Пошлімося, зокрема, на дані про працевлаштування шукачів роботи, створення нових робочих місць та інші показники, що належать до компетенції служби зайнятості. З початку 2012 р. послугами служби зайнятості Тернопілля скористались 31,6 тис. осіб. За рахунок надання дотацій роботодавцям на створення додаткових робочих місць працевлаштовано 356 осіб, 145 безробітним одноразово виплачено допомогу по безробіттю для організації підприємництва. У базових центрах зайнятості зареєстровано 4 747 трудових договорів між підприємцями – фізичними особами та найманими працівниками і в області за станом на 1 червня 2012 року за трудовими угодами продовжували працювати 22 074 особи проти 21 554 на відповідну дату 2011 року.

Всього ж протягом січня – травня цього року обласній службі зайнятості вдалося працевлаштувати майже 10,5 тис. незайнятих громадян. Рівень працевлаштування становив 33,1%. Це стало можливим завдяки запровадженню нових технологій, посиленню уваги працівників служби зайнятості до потреб клієнтів, забезпеченню індивідуального адресного підходу при наданні соціальних послуг та підвищенню відповідальності особистих консультантів за кінцевий результат роботи.

Пожвавилась діяльність робочих груп з питань легалізації виплат заробітної плати та контролю за дотриманням законодавства у сфері зайнятості, що діють при місцевих держадміністраціях. У цих групах активну участь беруть фахівці центрів зайнятості. Лише протягом січня – травня вони долучилися до 543 перевірок у Тернополі та районах області. Було виявлено 121 факт використання найманої праці без відповідного оформлення трудових відносин. У результаті вжитих заходів укладено та зареєстровано в службі зайнятості Тернопілля 58 трудових договорів між підприємцями – фізичними особами та найманими працівниками, 25 матеріалів перевірок направлено в органи прокуратури, 22 – у територіальну інспекцію з питань праці в області.

Одночасно центри зайнятості Тернопілля проводять перевірки достовірності даних, які є підставою для надання особі статусу безробітного та виплати їй допомоги по безробіттю. Для контролю за цим взаємодіємо з державною податковою адміністрацією, іншими контролюючими органами та місцевими відділеннями Пенсійного фонду, здійснюємо обмін інформацією про отримані доходи, соціальні виплати особами, які перебувають на обліку в службі зайнятості як безробітні, а також робимо звірки відповідних даних у роботодавців.

Спеціалісти центрів зайнятості області на семінарах, днях відкритих дверей, днях роботодавця, на презентаціях послуг служби зайнятості, через ЗМІ постійно проводять з

роботодавцями, населенням інформаційно-роз'яснювальну роботу щодо необхідності ведення соціально відповідального бізнесу, негативних наслідків роботи в "тіні", неприпустимості працевлаштування найманих працівників із заробітною платою, меншою від мінімального розміру, про відповідальність за подання в центр зайнятості недостовірних відомостей.

З метою поліпшення поінформованості служби зайнятості про вільні робочі місця, вакантні посади та посилення мотивації до легальної продуктивної зайнятості торік було проведено 136 семінарів з керівниками підприємств, установ та організацій, в яких взяли участь 995 представників роботодавців. Це посприяло тому, що до бази даних місцевих центрів зайнятості надійшло додатково 963 вакансії. У січні – травні цього року завдяки проведенню 99 семінарів з роботодавцями вдалося отримати 750 додаткових вакансій.

Вже стали традиційними і семінари з керівниками тих підприємств, які функціонують на територіях сільських

рад. Впродовж 2011 р. відбулося 70 таких виїзних заходів з питань формування соціально-відповідального бізнесу за участю 498 роботодавців. Після їх проведення до базових центрів зайнятості надійшло додатково 457 вакансій. З початку цього року 20 таких семінарів посприяли в отриманні 196 додаткових вакансій.

Звичайно, лише просвітництвом "тінь" не подолати. І не дивно, що частина роботодавців, користуючись тим, що рівень безробіття в області залишається високим, продовжує наживатися за рахунок виведення частини працівників за межі оподаткованого простору. З цим не можна миритися! Легалізація "тіньового" сектору може стати важливим засобом подолання кризових явищ та пов'язаних з ними негараздів. Детінізація економіки потребує, насамперед, вдосконалення чинного законодавства та скоординованих зусиль органів влади і контролюючих структур.

Стаття надійшла 18.06.2012 р.

В.І. Якобінчук,
директор Київського обласного центру зайнятості, м. Київ

Професійна орієнтація в Київській обласній службі зайнятості: досвід та перспективи

В сучасних економічних умовах без виваженого підходу у виборі професії, тобто без професійної орієнтації, просто не обійтись. Зрозуміло, що основним контингентом служби зайнятості є дорослі тимчасово незайняті громадяни, яким пропонують всі види послуг з професійної орієнтації: професійна інформація, професійна консультація, професійний відбір та професійна адаптація.

Останні вісім років організація професійної орієнтації населення в Київській обласній службі зайнятості є одним з пріоритетних напрямів діяльності.

Організовується вона на двох рівнях: регіональному та базовому. Регіональний рівень – це координація професійної діяльності, методичний супровід і контроль, розробка програм і планів заходів обласного значення. На базовому рівні роботу організують профільні фахівці: профінформатори та профконсультанти. Відповідно до Єдиної технології надання соціальних послуг населенню професійна орієнтація в кожному базовому центрі зайнятості розпочинається з професійної інформації, проходить етап професійного консультування і професійного відбору та завершується професійною адаптацією. Всі ці компоненти тісно пов'язані між собою, часто між ними важко встановити чіткі межі, але ігнорування хоча б одного з них може призвести до помилкового вибору професії чи сфери діяльності.

На кожному етапі працює формула оптимального вибору професії "хочу, могу, треба" і застосовуються

певні методи професійної орієнтації: інформаційно-довідкові, діагностичні, методи морально-емоційної підтримки та активізації професійного самовизначення особистості. Специфіка їх така, що на кожному етапі вони можуть використовуватися як комплексно, так і з перевагою одного з них. Наприклад, на етапі професійного інформування перевага надається саме інформаційно-довідковим методам, тим більше, що у профінформаторів є необхідний для цього інструментарій: професіограми, професіокарти і психограми затребуваних на ринку праці професій, відеофільми і довідкова література. На сьогодні в банку даних кожного з 28 базових центрів зайнятості Київської області є описи 214 професій. Крім цього фахівці базових центрів зайнятості самостійно створюють паспорти ринкоутворюючих підприємств, сільських і селищних рад, а також місцевих навчальних закладів.

Завдяки доступності змісту інформаційних матеріалів, їхньої актуальності клієнти центрів зайнятості можуть самостійно ознайомитися із ситуацією, що склалася на локальному, регіональному і, навіть, державному ринках праці, змістом найбільш затребуваних професій, шляхами і можливостями професійного навчання, в тому числі і за сприяння служби зайнятості, перспективами започаткування власної справи тощо.

За великим рахунком, профінформатор – це фахівець, який першим допомагає безробітному проаналізувати наявну ситуацію і оцінити перспективи у відновленні професійного життя. Щорічно профінформаційні послуги